

İBN ŞİHÂB EZ-ZÜHRÎ
HAYATI, HADİS İLMİNE KATKILARI
VE RİVAYETLERİ

İdris Tüzün

İbn Şihâb ez-Zührî:
Hayatı, Hadis İlmine Katkıları ve Rivayetleri
İdris Tüzün

Yayın No.: 945
ISBN: 978-625-433-275-3
E-ISBN: 978-625-433-276-0
Basım Sayısı: 1. Basım, Mart 2022

© Copyright 2022, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779

Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti'ne aittir. Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.

Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeye düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.

"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Mehmet Çakır -mehmet@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Seval Sezer -seval@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Sezai Özden -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Yürümez -mehtap@nobelyayin.com-
Baskı Sorumlusu: Yavuz Şahin -yavuz@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Tüzün, İdris.

İbn Şihâb ez-Zührî: Hayatı, Hadis İlmine Katkıları ve Rivayetleri / İdris Tüzün

1. Basım, X + 194 s., 13,5x21,5 cm. Kaynakça yok, dizin yok.

ISBN: 978-625-433-275-3

E-ISBN: 978-625-433-276-0

1. Zührî 2. tedvin 3. isnad 4. esahhu'l-esânid

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.

Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA

Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65 - **Sipariş:** siparis@nobelyayin.com-

E-Satış: www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com / www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa Basım Dağıtım, Arasta, Arkadaş Kitabevi, D&R Mağazaları, Dost Dağıtım, Ekip Dağıtım, Kıda Dağıtım, Kitapsan, Nezih Kitabevleri, Pandora, Prefix, Remzi Kitabevleri

Baskı ve Cilt

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	vii
ÖN SÖZ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM:

İBN ŞİHÂB EZ-ZÜHRÎ VE HADİS İLMİ

1.1. Hayatı ve İlmî Kişiliği	3
1.1.1. Hayatı.....	3
1.1.2. Kişiliği	11
1.1.3. Eserleri.....	15
1.1.4. Hadislerini Toplamaya Yönelik Çalışmalar....	18
1.1.5. Hakkında Söylenenler.....	20
1.1.6. Hakkındaki Tenkitler	24
1.1.6.1. Şîhlerin İddiası	28
1.1.6.2. Oryantalistlerin İddiaları	33
1.2. Hocaları.....	50
1.2.1. Sahâbe.....	50
1.2.2. Tâbiûn	53
1.3. Talebeleri.....	58
1.4. İslâmî İlimler	60
1.4.1. Siyer.....	60
1.4.2. Fıkıh.....	62

1.4.3. Tefsir	67
1.4.4. Kıraat	68
1.5. Hadis İlmî ve Zührî.....	69
1.5.1. Hadis Bilgisi	69
1.5.2. Sünnetle İlgili Bazı görüşleri.....	71
1.5.2.1. Sünnet-Vahiy İlişkisi	71
1.5.2.2. Sünnet-Kur'an İlişkisi	74
1.5.2.3. Sünnet ve Ehl-i Bid'a Hakkında.....	76
1.5.3. Ricâl Bilgisi	80
1.5.4. İsnad İlmî	83
1.5.4.1. İsnadın Ortaya Çıkışı ve Zührî	83
1.5.4.2. Esahhu'l-Esânîd.....	95
1.5.4.3. Telfik.....	96
1.5.4.4. Tedlîs	98
1.5.4.5. Mürsel Hadis	101
1.5.5. Hadis Kitâbeti.....	106
1.5.6. Tedvin	111
1.5.6.1. Tedvin Öncesi Dönem	111
1.5.6.2. Tedvin Dönemi	114
1.5.6.3. Tedvin ve Tasnif Arasındaki Fark.....	121
1.5.6.4. Tedvin ve Oryantalistler	122
1.5.7. Hadis Tahammülü.....	124
1.5.7.1. Semâ	125
1.5.7.2. Arz	126
1.5.7.3. İcâzet.....	127

1.5.7.4. Münâvele	128
1.5.7.5. Mükâtebe	131
1.5.7.6. İ'âm	132
1.5.7.7. Vicâde	133
1.5.7.8. Hadis Rivâyet Lafızları.....	134
1.5.8. Mânâ İle Rivâyette Takdim ve Tehir	137
1.5.9. İlelü'l-Hadîs.....	138
1.5.10. Müdrec Hadis	140
1.5.11. Teferrüd.....	143

İKİNCİ BÖLÜM:

İBN ŞİHÂB EZ-ZÜHRÎ'NİN RİVÂYETLERİNİN KAYNAKLARA İNTİKALİ: AHMED B. HANBEL'İN MÜSNED'İ ÖZELİNDE

2.1. Ahmed b. Hanbel'in Müsned'inde Zührî'nin Rivâyetleri.....	149
2.1.1. İsnadlarda Yer Alan Sahâbîler	150
2.1.2. Zührî'nin Kaynakları	153
2.1.2.1. Sahâbe.....	153
2.1.2.2. Tabiûn	154
2.1.2.3. Değerlendirme	156
2.2.3. Talebeleri ve Tabakaları.....	159
2.2.3.1. Müsned'de Talebeleri ve Ondan Rivâyetleri	159
2.2.3.2. Talebelerinin Tabakaları	161

2.2.3.3. Talebelerin Tabakalarına Göre Müsned'deki Rivâyetler	163
2.2.3.4. Değerlendirme	174
2.3. Zührî Rivâyetleriyle İlgili Bazı Meseleler	177
2.3.1. Senedle İlgili Konular.....	177
2.3.1.1. Zührî'nin ve Talebelerinin Kullandığı Rivâyet Lafızları.....	177
2.3.1.2. Zührî'nin Sahâbî Çocuklarından Rivâyete Özen Göstermesi	181
2.3.1.3. Müsned'de Geçen Zührî'nin Esahhu'l- Esânîd'leri.....	183
2.3.1.4. Müsned'de Zührî Rivâyetlerindeki Tekrarlar	184
2.3.1.5. Müsned'deki Zührî Hadislerinin Sıhhati...	186
2.3.1.6. Hadisde Nâsîh ve Mensûh.....	187
2.3.1.7. Yanlış Anlaşılan Bazı Hadislere Zührî'nin Yaklaşımı	190
SONUÇ.....	191

KISALTMALAR

Agy.	Adı geçen yer
AÜİFD	Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
(a.s)	Aleyhisselam
b.	bin (oğul)
b.y.	Basım yeri yok
bt.	bint (kızı)
Bk:	Bakınız
c.	cilt
ev.	Çeviren
DİA	Diyanet İslâm Ansiklopedisi
DİB	Diyanet İşleri Başkanlığı
Hn.	Hadis no
HS.	Hadis Sayısı
H.z.	Hazreti
İFAV	Marmara Üniversitesi İlahiyat Vakfı Yayınları
İSAV	İslâmî İlimler Araştırma Vakfı
ö.	Ölüm tarihi
(r.a)	Radiyallahu anh
Üni.	Üniversitesi
s.	sayfa
(s.a.v)	Sallallahu aleyhi ve sellem
Thk.	tahkik eden

TDVY	Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları
Trz.	Tarihsiz
vd:	ve devamı
vd.	ve diğerleri.

ÖN SÖZ

Bu çalışmada İslâm tarihinde hadisleri ilk defa tedvin eden ve tâbiînin en önemli âlimlerinden İbn Şihâb ez-Zühri'nin hadis ilmindeki yeri ve rivâyetlerinin kaynaklara -Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'i özelinde- intikali ele alınmıştır.

Hicrî 50-124 (Milâdi 670-742) tarihleri arasında yaşayan Zühri, Medine'de doğmuş ve ilim tahsilini yine bu şehirde yapmıştır. 18 kadar sahâbîyle görüştüğü söylenen Zühri, daha çok tâbiîn âlimlerinden ders almıştır. En önemli hocaları fukahâyı seb'a'dan Saîd b. Müseyyeb, Urve b. Zübeyir, Ubeydullah b. Abdullah b. Utbe, Sâlim b. Abdullah ve Ebû Seleme b. Abdurrahman'dır. 30 yaşlarında Şam'a giden Zühri, Emevî Halifesi Abdülmelik'in himayesine girmiş, ondan sonra da vefat edinceye kadar halifelere yakın olmuştur.

Fıkıh ve tarih alanlarında da derin bilgi sahibi olan Zühri'nin en çok şöhet kazandığı alan hadisçiliğidir. O, hadislerin tedvininde, isnadın yerleşmesinde ve hadislerin öğretiminde önemli rol üstlenmiş bir kişidir.

Araştırmamız iki bölüme ayrılmıştır. Birinci bölümde Zühri'nin kısa hayatı, hakkında söylenenler, kendisine yöneltilen ithamlar, diğer ilimlerdeki durumu, hadis tedvinindeki rolü, isnad konusundaki tutumu, hadis tahammülündeki uygulamaları ve bazı hadis meseleleri ile ilgili görüşleri ele alınmıştır.

İkinci bölümde, onun rivâyetleri üzerinde durulmuştur. Bazı âlimler tâbiîn döneminde hadisi en iyi ve en çok bilen Zühri olduğunu söylemiştir. Nitekim kendisi de Peygamberi-

miz'in bütün hadislerinin yarısını bildiğini ümit ettiğini söylemiştir. Bununla beraber onun bütün rivâyetleri kaynaklara intikal etmemiştir. Bazı muhaddisler onun bütün rivâyetleri içinde ancak 2000 civarında rivâyetin kaynaklara intikal ettiğini söylemişlerdir. Onun müsned rivâyetlerinin en çok kaydedildiği hadis kitabı Ahmed b. Hanbel'in *Müsned*'idir. *Müsned*'de tekrarlı 1820, tekrarsız 750 civârında hadis bulunmaktadır. Bu çalışmada, Zührî'nin *Müsned*'de geçen bütün rivâyetleri tespit edilmiş, sonra sırayla sahâbîler ve tâbiinden naklettiği rivâyetler üzerinde durulmuş, kendisinden sonraki talebeleri 5 tabakada ele alınarak rivâyetler sınıflandırılmıştır. Böylelikle hadislerin Peygamberimiz'den Zührî'ye, Zührî'den de Ahmed b. Hanbel'e kadar olan seyri ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır.